

برخی بررسی‌ها پیرامون جهان بینی‌ها

و

جنبش‌های اجتماعی در ایران

نوشته: احسان طبری

مصحح: عزیزالله علیزاده

انصاراب فردوس

فهرست مطالب

۱۰	سر آعار
۱۳	پیشگفتار
۱۷	پیشگفتار چاپ دوم
۱۸	ویژگی‌ها و دگرگونی‌های جامعه ایرانی در پویة تاریخ
۱۸	۱- مقدمه
۲۰	۲- ویژگی‌های جامعه ایرانی پیش از اسلام
۳۹	سحان انگلس درباره حوامع حاور رمیی
۳۹	۱- طرح مسأله
۴۲	۲- درباره عرب و اسلام
۴۵	۳- دولت، مالکیت و مسأله آبیاری در شرق
۴۹	۴- مسأله مالکیت خصوصی بر رمیی در ایران
۵۶	۵- انگلس و میهن ما ایران
۶۱	در حس و حوی برحی مقولات اقتصادی در ادبیات کلاسیک ما
۶۱	طرح مسأله
۶۲	فقر و ثروت
۶۶	پول و قدرت اجتماعی آن
۷۳	کالا و نازرگانی
۸۱	کار و پیشه و مرد
۸۵	اقتصاد خانگی و روابط حرح و دحل
۸۷	ویژگی‌های جامعه ایران پس از اسلام
۸۷	بحش ۱
۹۶	بحش ۲
۱۰۸	دین، عرفان و حادو عناصر مهم جهان‌بینی‌های ایرانی
۱۱۰	۱- حادو و علوم عربیه یا (لدنی)
۱۱۳	۲- مذهب و کلام
۱۱۵	۳- عرفان و صوفیگری
۱۱۷	۴- فلسفه ایده آلیستی
۱۱۹	نطری احمال نه سیر تمکر فلسمی در ایران
۱۱۹	۱- مدحل، اسلوب تحقیق
۱۲۵	۲- جهان‌بینی‌های ایرانی پیش از اسلام
۱۲۶	۱- مذهب
۱۳۱	۲- الحاد
۱۳۲	۳- فلسفه نه معنای احص
۱۳۴	۴- نطریات سیاسی و اخلاقی
۱۳۴	۳- حریانات فکری و فلسمی پس از اسلام

۱۴۱	برخی مباحث تحقیقی درباره حرایات فکری در ایران
۱۴۱	هدف این نوشته
۱۴۲	گروه اول آثار خود فلاسفه و اندیشه‌وران ایران
۱۴۴	گروه دوم آنچه که در قرون وسطی مؤلفین عرب و ایرانی نگاشته‌اند
۱۴۶	گروه سوم آنچه که مؤلفین باحتی دربار فلسفه ایران نوشته‌اند
۱۴۸	گروه چهارم آنچه مؤلفین معاصر ایران و عرب نوشته‌اند
۱۵۰	اندیشه دیالکتیکی تضاد و سرد صدین در مرده‌یسه
۱۵۰	۱- طرح مطلب
۱۵۱	۲- مرده‌یسا و تضاد
۱۵۶	۳- اندیشه تضاد در مذاهب و حرایات فکری دیگر ناستان
۱۶۱	۴- نتیجه
۱۶۲	آیین مهر
۱۶۳	۱- مهرپرستی آیینی است دیرین سال
۱۶۵	۲- ریشه مهر و ستایش آن در اوستا
۱۶۸	۳- گسترش و محتوی کیش مهر
۱۷۲	۴- مهر و حورشید
۱۷۴	۵- رد پای مهر در تاریخ ایران
۱۷۹	مصطلحات فلسفی و منطقی در زبان پهلوی
۱۷۹	۱- طرح مسأله
۱۸۲	۲- شیوه مطالعه در این بررسی
۱۸۳	۳- زبان پهلوی، چشم‌اندازی از تاریخ آن
۱۸۴	۴- برخی مختصات لکسیک زبان پهلوی
۱۸۸	۵- ترمینولوژی فلسفی و منطقی در زبان پهلوی
۱۸۹	(ا) نمونه‌هایی از مصطلحات هستی‌شناسی (انتولوژی) و اصطلاحات عمومی فلسفی
۱۹۵	(ب) تنوری معرفت (گوسولوژی) منطقی و گرامر
۲۰۱	(ج) برخی مصطلحات اتیک و استه تیک و روان‌شناسی
۲۰۴	۶- نمونه‌ای از بیان فلسفی در زبان پهلوی
۲۰۷	۷- نظری به لکسیک فلسفی دوران پس از اسلام در عربی و فارسی
۲۰۸	(ا) از آثار ابن سینا
۲۰۹	(ب) نمونه‌هایی از مؤلفین دیگر
۲۰۹	نتیجه
۲۱۱	تشکل جهان‌بینی رسمی دینی در آغار ساسانیان
۲۱۱	۱- طرح مسأله
۲۱۵	۲- تسر
۲۱۷	۳- اردویراف
۲۱۸	۴- کرتیر
۲۲۲	۵- آذرپاد مهر سپندان
۲۲۶	نتیجه

۲۲۸	مردک نامدادان
۲۲۸	سرچشمه‌های اطلاع ما از مردک و مردکیان
۲۲۹	محتصری درباره وضع جامعه ایران در دوران حش
۲۳۳	حرایان حش مردک
۲۳۷	آیین مردکی
۲۳۷	(ا) آموزش نور و طلعت
۲۳۸	(ب) آموزش عدالت و برابری
۲۴۲	(ج) آموزش بی‌آزادی و ریاضت
۲۴۲	مباحث فکری آیین مردک
۲۴۴	تحلیلات بعدی اندیشه مردک در ایران
۲۴۸	بررگمهر بحتگان، افسانه یا تاریخ
۲۴۸	۱- مدخل
۲۵۱	۲- تاریخ و افسانه درباره بررگمهر
۲۵۴	۳- آثار بررگمهر
۲۵۶	۴- شاهنامه و بررگمهر
۲۵۸	۵- پایان کار بررگمهر
۲۶۲	سحی درباره اسلام و تشیع
۲۶۲	طرح مسأله
۲۶۳	حصلت حش اسلامی و علل پیدایش آن
۲۶۵	ایده‌نولوژی اسلامی و مشخصات آن
۲۶۹	تشعب در اسلام
۲۷۲	شیعه امامیه، ایده‌نولوژی آن
۲۷۸	نقش تشیع در تاریخ ایران
۲۸۱	انوالعلاء و اسلام
۲۸۴	یک شخصیت شگفت مرموز سلمان پارسی (رورنه پورمرزبان)
۲۹۲	شبه‌ای درباره زندگی و آثار یکی از بزرگ‌ترین بوانع ایرانی ابن مقفع
۳۰۰	رنادقه
۳۰۰	۱- طرح مسأله
۳۰۲	۲- مباحث تاریخ رنادقه
۳۰۳	۳- محتوی واقعی کلمات رندیق و رندقه
۳۰۴	۴- سرد حلماء نا رنادقه
۳۰۶	۵- یادی از برخی رنادقه
۳۱۰	نانک حرم‌دین
۳۱۰	۱ حش
۳۱۲	۲ حش
۳۱۵	۳ حش
۳۱۷	۴ حش
۳۱۹	۵ حش

۳۲۳	حشش رنگیان در قرن سوم هجری
۳۲۳	مقدمه
۳۲۳	بردگی در کشورهای خلافت عرب
۳۲۵	صاحب‌الترجیح و شخصیت وی
۳۲۹	حربان مبارزه رنگیان با خلافت
۳۳۲	مقام تاریخی جامعه‌شناسی فارابی
۳۳۲	طرح مسأله
۳۳۴	نظریات جامعه‌شناسی فارابی
۳۳۶	افلاطون و جامعه کامل
۳۳۸	قدیس اوگوستین و مدینه الهی
۳۳۸	وجه شاهی بین فارابی و اسپنسر
۳۴۰	نتیجه
۳۴۲	یک دانشمند و یک پژوهنده بزرگ ابوریحان بیرونی
۳۴۷	شک اسلونی و آزمون‌گرایی در نزد متفکران پس از اسلام
۳۵۵	حدیث حبر و اختیار در نزد متفکران ما
۳۵۵	یک معصل کهی
۳۵۶	فالتیسیم و ریشه‌های معرفتی و مادی آن در دیبای قدیم (نمونه یونان و چینی و ایران)
۳۶۰	نبرد حبریّه یا محتره و قدریّه .
۳۶۳	نبرد بین معتزله و اشاعره در مسأله حبر و تفویض
۳۶۵	نظر شیعه و صوفیه در این مسأله
۳۶۷	ابن سینا و مسأله حبر
۳۷۰	مسأله حبر و اختیار در ادبیات فارسی
۳۷۳	حل مسأله حبر و اختیار از جهت دانش امروزی
۳۷۸	متکلمین و نقد فلسفه
۳۷۸	کلام و مراحل آن
۳۸۳	عرالی و فلسفه
۳۸۶	فخر رازی و فلسفه
۳۹۰	فلسفه لذت و مرگ در برد حیام
۳۹۰	واژه‌ای چند درباره دوران و جهان‌بینی حیام
۳۹۴	کیش لذت
۳۹۵	ا) کیش لذت و یک پایپروس مصری
۳۹۶	ب) کیش لذت در فلسفه هند
۳۹۸	ج) کیش لذت در فلسفه یونان
۴۰۰	فلسفه مرگ در برد حیام
۴۰۴	اصول فقه و منطق دئونتیک
۴۰۴	۱- طرح مسأله
۴۰۵	۲- اصول فقه چیست؟ .
۴۱۰	۳- منطق دئونتیک و مباحث آن

۴۱۱	۴- برخی نتیجه‌گیری‌ها .
۴۱۳	شمه‌ای درباره حشش اسمعیلیه
۴۱۳	مقدمه
۴۱۴	مشاء پیدایش .
۴۱۵	اصول و عقاید اسمعیلی
۴۱۷	سازمان
۴۱۸	اسلوب تبلیغ
۴۲۰	مراکز قدرت
۴۲۲	تروریسم
۴۲۳	حاجت و اهمیت تاریخی
۴۲۶	فلسفه نور و ممانع تاریخی آن
۴۲۶	رندگی و مقام تاریخی سهروردی
۴۲۹	فلسفه نور
۴۳۵	ممانع فلسفه نور .
۴۳۶	ا) ممانع یونانی
۴۴۲	ب) ممانع ایرانی، هندی و عربی
۴۴۸	برخی نتیجه‌گیری‌ها
۴۵۱	طناعیان، دهریان و اصحاب هیولی
۴۵۱	درباره رادالمسافریین
۴۵۴	انتقاد ناصر از طناعیان
۴۵۷	انتقاد ناصر حسرو از دهریان
۴۶۲	دهریان کیانند؟ .
۴۶۵	انتقاد ناصر حسرو از اصحاب هیولی
۴۶۶	مسأله قدم هیولی
۴۷۰	اتمستیک رازی
۴۷۴	چند نتیجه‌گیری مهم
۴۸۰	ناصر حسرو رزمنده، اندیشه‌مد و سخنور
۴۸۰	۱- درآمد
۴۸۲	۲- دوران تاریخی ناصر .
۴۸۶	۳- مراحل رندگی ناصر
۴۹۴	۴- آثار ادبی، فلسفی و دینی ناصر
۴۹۶	۵- آفرینش ادبی ناصر
۵۰۲	۶- برخی مشخصات جهان‌بینی ناصر
۵۰۶	درباره رندگی و اندیشه حلال‌الدین محمد مولوی دلخی
۵۱۵	مولوی و تمثیل
۵۱۵	تمثیل یا آنالوژی
۵۱۶	شیوه تمثیل در برد مولوی
۵۱۹	برخی تمثیلات فلسفی مولوی

مولوی و فلسفه، علم و عقل ۵۲۱
 نمونه یک تمثیل بزرگ عرفانی و فلسفی از مولوی ۵۲۳
 قصه اهل سا و طاعی کردن نعمت ایشان را . ۵۲۴
 سحی درباره انسان‌گرایی عرفانی ۵۲۹
 طرح مسأله ۵۲۹
 حکم اول انسان مطهری است از خدا . . ۵۳۰
 حکم دوم بیار مخلوق و اشتیاق خالق ۵۳۳
 حکم سوم تصاد انسان و فرشته ۵۳۴
 دیالکتیک در اندیشه برحی از متمرکان ایرانی ... ۵۳۸
 دیالکتیک مولوی و دیالکتیک صدرالدین شیرازی ۵۳۸
 ۱- دیالکتیک عرفانی حلال‌الدین مولوی ۵۳۹
 اول حرکت تکاملی ۵۴۳
 دوم تصاد .. ۵۴۴
 سوم حش حاوید ۵۴۷
 ۲- صدرالدین شیرازی و حرکت جوهری و استکمال وجود ۵۵۰
 حواحه بصیرالدین طوسی و شمه‌ای از آموزش اخلاقی او ۵۶۰
 ۱- چهره‌ای از حواحه بصیر ۵۶۰
 ۲- آموزش اتیک (اخلاق) در برد حواحه بصیرالدین ۵۶۶
 برحی مسایل جامعه‌شناسی ۵۶۹
 علامه قطب‌الدین شیرازی و نظریه او درباره معرفت ۵۷۱
 رندگی شکمت و پر نمر قطب‌الدین ۵۷۱
 آثار قطب‌الدین ۵۷۲
 شیوه اسکولاستیک قطب‌الدین ۵۷۶
 تموری شاحت یا معرفت در برد قطب‌الدین ۵۷۸
 توارنی تموری معرفت و تموری وجود . . . ۵۸۵
 حش انقلابی دراویش ایرانی در قرن هشتم هجری ۵۸۷
 کلمه‌ای چند درباره عرفان ایرانی ۵۸۷
 تشعب در عرفان ایرانی و پیدایش حش درویشان ۵۹۰
 معنی لغوی درویش ۵۹۱
 سعدی و حافظ درباره دراویش ۵۹۳
 حش‌های انقلابی درویشان در قرن هشتم ۵۹۵
 درباره حش حروفیه (افکار و حوادث) . . . ۵۹۹
 مدحل ۵۹۹
 اعداد، حروف، اصوات و نقاط اسرارآمیز ۶۰۱
 علم حروف در ایران ۶۰۳
 آموزش کاناالیستیک یا حروفی در ناحتر رمیی ۶۰۶
 تاریخچه حش حروفیه در ایران ۶۰۸
 (۱) حروفیه در دوران میرانشاه ۶۰۹

(ب) حروفیه در دوران شاهرخ ۶۱۱
 نتیحه ۶۱۳
 آراداندیشی حیام و حافظ ۶۱۵
 حش ۱ ۶۱۵
 حش ۲ ۶۱۸
 در توصیف بهشت ۶۲۱
 در توصیف رستاخیر و بهمیم ۶۲۲
 اندیشه‌هایی چند درباره حافظ ۶۳۴
 جهان‌بینی یک شاعر حش بر اساس بیان حافظ درباره جهان‌بینی‌اش ۶۴۵
 درآمد سحی ۶۴۵
 شکاکیت و لادریت حافظ . ۶۴۷
 انتقاد از مذاهب عصر . ۶۴۸
 وحدت وجود یا پانته‌نیسم حافظ ۶۵۰
 فلسفه عشق . ۶۵۳
 فاتا‌لیسم حافظ، اعتقاد نه سربوشت و قضا و قدر ۶۵۴
 شیوه حش‌ناشی یا هدویست حافظ ۶۵۶
 کیش ناده‌پرستی . ۶۵۸
 بدبسی و حش‌بسی حافظ ۶۶۰
 اتیک حافظ، فلسفه شکیب و پایداری و امید ۶۶۳
 استه‌تیک حافظ ۶۶۴
 برحی نظریات اجتماعی حافظ ۶۶۵
 پایان و نتیحه . ۶۶۷
 نگاهی‌گر بران نه پویه اندیشه فلسفی و اجتماعی از صمویه تا رمان ما ۶۶۹
 مدحل ۶۶۹
 عروح و سقوط فلسفه کلاسیک ایران ۶۷۲
 برحی مسایل فلسفه اسکولاستیک ایران ۶۷۶
 روشگری و روشگران ۶۷۹
 حش نابیان. آحرین و بزرگ‌ترین حش قرون وسطایی که بر آن مهر از عصر نویی است ۶۸۳
 مدحل . ۶۸۳
 ریشه‌های نابگیری ۶۸۵
 سید علی‌محمد ناب که بود و چه می‌گفت؟ ۶۸۷
 حش نابیه و ادوار آن ۶۹۴
 عبدالرحیم طالب‌تیریری دوران، رندگی و اندیشه وی ۶۹۹
 روشگران انقلاب بورژوازی ایران ۶۹۹
 دوران و رندگی طالب ۷۰۱
 نظری نه اندیشه‌های فلسفی و اجتماعی طالب ۷۰۵
 پیگفتار ۷۱۴

فرم‌اسیون‌های معینی (ماسد ریدگی ابتدایی اولیه و نظام دودمانی، نظام بردگی، نظام فئودال و نظام سرمایه‌داری و نظام سوسیالیستی) می‌گذرد، اشکال برور این نظام‌ها یا فرم‌اسیون‌ها در تاریخ، تندی و کندی تحول آنها، در آمیختگی اشکال کهن با اشکال نوین، ویژگی این اشکال به اندازه‌ای متنوع و رنگارنگ است که شاید تنها به تحمیل مصنوعی یک مشت مقولات منطقی بر تاریخ بسنده کرد بلکه باید منطقی را از متن تاریخ، کلی را از متن حرئی، عام را از متن تحرئی و آمپیریک سیرون آورد و یا به اصطلاح مارکس در برحورد نه «تسوع بی‌پایان» و «درجه سدی‌های بی‌بهایت» یک «ریرسای واحد» که «از جهت شرایط عمده» هماسد است، روش آمپیریک داشت خود مارکس در یک سلسله آثار خود، شیوه تولید آسیایی و جامعه کهن آسیایی را مورد تحلیل قرار می‌دهد و از آن حمله می‌نویسد

«شرایط اقلیمی، وضع زمین، فضای عظیم بیادانی که از صحرای افریقا از طریق عربستان و ایران و هندوستان و تاتارستان، تا ارتفاعات فلات آسیا ممتد است، سیستم آبیاری مصنوعی را به کمک ترعه‌ها و تأسیسات آبیاری، پایه رزاعت شرقی کرده است» و «صورت بدیهی استعاده صرفه حویانه از آب در شرق ناگیر مداخله قدرت متمرکز دولت را می‌طلد مشاء آن وظیفه اقتصادی یعنی نه ویژه وظیفه سازمان دادن امور عمومی که دولت‌های آسیایی محور بودند احراکند، از همین حاست»^۱

مارکس از همین مشاء، «دسپوتیسم شرقی» را توضیح می‌دهد انگلس براساس همین تکامل قدرت دولتی است که دولت ساسانیان را «سلطنت مستظم ایرانی ساسانیان» می‌نامد^۲

در واقع بحرئی ساختمان «دیوان‌ها» طی قرن‌های متمادی در ایران پیش و پس از اسلام و تقسیم کار مفصلی که در میان آنها شده بود و سیستم حراح‌ها که مثلاً در دوران ساسانی به وسیله «واستریوشان‌سالار» و آمارکاران یا تحصیل‌داران او جمع‌آوری

«یک ریرسای واحد، که از جهت شرایط عمده هماسد است، در پرتویی کیمیات بی‌بهایت مختلف آمپیریک شرایط طبیعی، مساسات بزادی که از خارج به تأثیرات تاریخی اثر می‌کند، و غیره و غیره، می‌تواند در برور خود تسوع بی‌پایان و درجه‌سدی‌های بی‌بهایتی را نمودار سازد و تنها به کمک تحلیل این کیمیات آمپیریک است می‌توان آن را درک کرد»
کارل مارکس، سرمایه، ج ۳، ص ۸۰۴

ویژگی‌ها و دگرگونی‌های جامعه ایرانی در پویة تاریخ

۱- مقدمه

آچه در دلیل می‌آوریم در حکم «مدخل» بر این کتاب است و هدف آن است که در صفحات اندک و سطوری معدود بطری از سویی تند و پزآن و از سویی ژرف و ریشه یاب به تاریخ جامعه‌ای بیفکیم که در فلات ایران طی هزاران سال دوام آورده و دگرگونی یافته است دانش جامعه‌شناسی امروری جامعه را در مقطع زمان (دیاکرونیکی) و در مقطع اکون (سکرونیکی) بررسی می‌کند و قابون‌ها و صابطه‌هایی برای شاحت پدیده‌ها به دست داده است تا بتوان در گم بیشه رویدادها تاریخ راه برد و مراحل این سیر و سمت تکاملی آن را معین کرد

این کوشش چه از حاب مورحین مارکسیست و غیرمارکسیست اروپایی و چه از حاب مورحان و محققان ایرانی طی چند دهه احیر انجام گرفته است و می‌گیرد و از آن حمله با فیص‌گیری از همین کوشش‌ها است که ما این «مدخل» را تنظیم می‌کیم ستاره رهمای مادر تنظیم این مدخل همان گفتار پراحئی است که در سر لوحه آورده‌ایم یعنی با آنکه تاریخ حوامع اسسانی از جهت ماهیت قوانین اقتصادی - اجتماعی خودار سلسله

۱- کلیات حلد بهم صفحات ۳۴۸-۳۴۷ ترجمه روسی

۲- کلیات آثار مارکس و انگلس حلد ۲۱ صفحه ۴۹۴

می‌شد و گجور و گهندها (متخصصین حفظ مسکوکات و تبدیل مالیات حنسی به نقدی) آنها را نگاه می‌داشته‌اند و سپس برای محارح حسگی، دولتی در سار و غیره مصرف می‌کردند، در اروپای باحتری بدین طرر هماسد ندارد و یکی از محتصات تکامل جامعه ماست

لذا به حای حس‌توحوی اشکال یونانی - رومی بردگی در ایران، به حای یافتن اشکال فراسوی - آلمانی فئودالیسم در ایران، به حای حس‌توحوی شکل انگلیسی - هلندی رشد سرمایه‌داری در کشور ما، باید به دسال یافتن آن اشکالی رفت که در این کشور پدیده شده و با آنکه از جهت سرشت خود، پدیده‌های حوامع دیگر شری را تکرار می‌کند، از بسیاری جهات شکل برور خود یگانه و ویژه است

۲- ویژگی‌های جامعه ایرانی پیش از اسلام

دربارهٔ جامعهٔ ایرانی پیش از اسلام، به ویژه دربارهٔ آن سلسله‌های ایرانی ماسد هخامنشی، اشکانی، ساسانی که از آنها اطلاعات بسیاری در دست است، از طرف پژوهندگان ایرانی و غیرایرانی تحقیق کمی احام نگرفته و تحلیل‌های عمیق و دقیق اندکی به عمل نیامده است

تاریخ ایران پیش از اسلام، چنانکه امروز مسلم شده، تاریخ دیرنده‌ایست قمل از آنکه، دو بوبت اقوام آری (آریاها) یک‌بار در حدود ۲۰۰۰ و یک‌بار در حدود هزار سال ق م و از سوی حاور و شمال حاور به حد یا فلات ایران رحنه کند، در این سرزمین اقوام غیرآریایی که آنها را ماسد دراویدهای هند و حشی‌های افریقا از نژاد حامی (کوشیت) می‌داسد ریدگی می‌کردند دربارهٔ این اقوام (در شمال ماسد تاپورها، ماردها، کادوس‌ها، کاسپی‌ها و در عرب ماسد حوتی‌ها، لولسی‌ها و ایلام‌ها) به تدریج به کمک کاوش‌ها اطلاعاتی گرد می‌آید تاریخ ایلام را بهتر از تاریخ حوتی‌ها و لولسی‌ها می‌شاسیم و تاریخ این دو قوم احیر را بهتر از تاریخ کادوس‌ها و کاسپی‌ها

طاهرأ پیدایش تمدن بوبین از ترکیب مدبیت کوچدهٔ شناسی آریایی و مدبیت ساکی بومیان به همان ترتیب که رحی مورحین از آن حمله گیرشمن معترض شده‌اند تاریخ حویی بیست و عالماً احتلاط تدریجی و «مسالم‌آمیزی» رح داده است به هر

صورت مادر حدود هزار قمل از میلاد، یعنی قریب سه هزار سال پیش با چهرهٔ آن چان ایرانی آشنا هستیم که تقریباً تا یورش بررگ تاربان مسلمان کمابش از حعت اتسیک هماسد باقی ماند

دربارهٔ دورهٔ آریایی نیز بحث‌هایی است باید با نظر آن محققان که افسانه‌های حداینامهٔ پهلوی و شاهنامهٔ فردوسی را دربارهٔ دوران دوران پیشدادیان و کیانیان حدی می‌گیرند و آن را به سرگذشت تاریجی اقوام ایرانی حاور و شمال حاور فلات ایران مربوط می‌داسد از حعت استدلال منطقی و تاریجی موافق بود تعدادی از اساطیر ما به ویژه دربارهٔ شاهان و پهلوانان پیشدادی با اساطیر هندو مخلوط است ولی دوران کیانی بیشتر متعلق به خود ماست ایران از دسترس دید مورحین یونانی که از مادها و هخامنشیان سحن گفته‌اند دور بوده، لذا داستان کیانیان و پهلوانان سیستان همگی در حرگهٔ اساطیر و افسانه‌ها باقی مانده و در متون مذهبی ماسد اوستا و تفسیرهای آن رحنه کرد و در «حداینامه»‌ها یاد شد با این حال چنانکه احیرأ روش شده است حتی در نوشته‌های هردوت بیر می‌توان اشارات مهم و دور و معلوطی به نام‌های پیشدادی و کیانی یافت هردوت این مطالب را به ویژه در بیان احوال سکا‌های شمالی که خود از اقوام ایرانی بوده‌اند آورده است

باری همهٔ ایبها رمبیه‌کار مورحان است و ما در این رمبیه صلاحیت ورود نداریم آنچه که برای یک بررسی‌کنندهٔ حریانات ایده‌ئولوژیک دوران پیش از اسلام داس‌تتش واحب است آن است که جامعهٔ ایران در آن دوران سستأ شاحته شده‌ای که مزده‌بسه در آن رواج یافت تا درآمدن حیوش تاربان مسلمان چگونه جامعه‌ای بوده است؟

ما مطلب را از مادها آعار می‌کیم که از اوایل قرن هفتم قمل از میلاد سلسله خود را بنیاد هستند و به ساسانیان حتم می‌کیم که در سال ۶۵۲ بعد از میلاد مقرص شدید این دوران قریب ۱۵۰۰ سال را دربرمی‌گیرد و کمی بیش از دورانی است که ما را از انقراض ساسانیان خدا می‌کند

طی این دوران مادها، هخامنشی‌ها، اسکندر و سلوکیدها، پارت‌ها و ساسانیان در ایران حکومت کردند به احتمال قوی در شرق ایران کیانیان با حشی از این دوران، البته بخش آعاری این دوران، معاصر بوده‌اند در این دوران است که دین مردایی کهن روال